

І. Барановська,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри мистецьких дисциплін дошкільної та початкової освіти
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського,
О. Андрійців,
провідний концертмейстер Вінницького державного педагогічного
університету імені Михайла Коцюбинського

РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПОЗАКЛАСНІЙ МУЗИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Постановка проблеми. Позашкільна діяльність сьогодні – одна з головних ланок безперервної освіти в системі виховання гармонійно розвиненої особистості, найповнішого розкриття її задатків і нахилів, створення умов для розвитку й підтримання талантів та обдарувань учнів у галузях науки, техніки, мистецтва тощо. В умовах нової української школи позакласна діяльність спрямована на задоволення природних потреб молодших школярів, зокрема, в активній музичній діяльності та самоствердженні. Позакласна діяльність дає змогу дітям виступати в нових соціальних амплуа, займати ролі (артист, актор, співак, виконавець), які відрізняються від ролі учня. Це особлива атмосфера, де школярі можуть задовольняти особистісні потреби в самоперевірці, самооцінюванні, самореалізації власного «Я». Сьогодні позакласна діяльність має стати зоною активного художнього спілкування з однолітками та вчителем, з різними видами мистецтв, зокрема музичного.

Багато психологів досліджували проблему розвитку творчих здібностей: Е. Берн, Н. Бехтерев, А. Вегнер, Л. Виготський, П. Гальперін, Д. Ельконін, А. Маслоу, О. Леонтьєв, С. Рубінштейн, Б. Теплов, Д. Узнадзе. Розвиток творчих здібностей є педагогічною проблемою, оскільки широко висвітлюється в науковій педагогічній літературі: В. Андреева, Г. Ващенко, Р. Грановська, В. Дряпіка, Б. Єсіпов, А. Комарова, Н. Кузьміна, Л. Масол, Н. Миропольська, О. Рудницька, С. Русова, О. Сухомлинська, Н. Тализіна, Ю. Юцевич. Питання розвитку творчих здібностей молодших школярів у позакласній діяльності вивчали Н. Присяжнюк, С. Садовенко, Т. Сущенко, Г. Трішневська та інші.

Мета статті: дослідити можливість позитивного впливу позакласної музичної діяльності на розвиток творчого потенціалу молодших школярів.

Виклад основного матеріалу. Для розвитку творчого потенціалу учнів в позакласній музичній діяльності педагоги радять використовувати

фольклорний матеріал. Візьмемо, наприклад, народну гру-театралізацію «Чижику, чижику». Зміст її полягає в тому, що серед учасників обирають головну дійову особу театралізації – Чижика. Інші учні стають у коло і ведуть хоровод, задаючи питання Чижикові словами пісні на просту мелодію:

Чижику, чижику,

Пташку маленький,

Скажи нам, скажи нам,

Як там сіють мак?

Ой отак, ой отак,

Так сіють мак (двічі).

Чижику, чижику,

Пташку маленький,

Скажи нам, скажи нам,

Як там росте мак?

Ой отак, ой отак,

Так росте мак (двічі).

Чижику, чижику,

Пташку маленький,

Скажи нам, скажи нам,

Як там цвіте мак?

Ой отак, ой отак, так цвіте мак
(двічі).

Чижику, чижику,

Пташку маленький,

Скажи нам, скажи нам,

Як там жнуть мак?

Ой отак, ой отак, так жнуть мак
(двічі).

Чижику, чижику,

Пташку маленький,

Скажи нам, скажи нам,

Як там їдять мак?

Ой отак, ой отак,

Так їдять мак (двічі) [2, с.116].

Тим часом, Чижик знаходиться у центрі кола. Він відповідає на питання учасників словами пісні, супроводжуючи їх рухами, жестами, мімікою (акторською грою). Дії гри супроводжуються діалогом між її учасниками та головним героєм. Школярі із задоволенням грають у різні народні ігри «Чижик, чижик», «Подояночка», «Кривий танок» на перервах, оскільки участь у грі, наприклад, «Чижик» дозволяє учневі самовиразитись, самому спробувати зіграти роль головного героя. Головний герой Чижик самотійно інтерпретує свої дії, проспівує слова, використовує рухи та жести, наповнює роль своїм особистим емоційним навантаженням. Тим часом, інші учасники гри ведуть хоровод і хором співають пісню. Спів хором – нелегка справа, оскільки необхідно синхронізувати ритмічний рух мелодії пісні із рухом хороводу, в унісон (або у два голоси) відтворити мелодію пісні. Вчитель заохочує учнів до імпровізованого ведення хороводу, як от: хоровод буде йти в одному напрямку чи в прямому і зворотньому одночасно; а можливо, взагалі кожен вісім кроків напрям руху змінюватимуть; а ще можна варіювати кількість кіл хороводу. Школярі, котрі ведуть хоровод, проспівують запитання до Чижика з певною музичною інтонацією, намагаючись зробити це артистично. Саму мелодію співають по-різному: хтось – в унісон, а хтось розподіляє на партії або добирає та виконує до неї підголоски.

Як бачимо, залучення учнів до народної гри задовольняє потребу дітей в руховій діяльності, провокує у них розвиток творчих, зокрема акторських здібностей, пластичності, розвиває уяву, фантазію, творче мислення. Конкретно представлена нами гра допомагає дітям розвинути музичні здібності, розкрити їх творчий потенціал. Навіть ті молодші школярі, хто соромиться співати на уроках музики, у процесі музичної народної гри забувають про свої страхи і вільно співають, ведучи хоровод.

З метою розвитку та творчої самореалізації молодших школярів ми вирішили підготувати музичну виставу за мотивами народної казки «Ріпка». Дітям був запропонований сценарій казки, насичений великою кількістю музичного матеріалу: це і пісеньки головних героїв і хореографічні постановки до вистави. Школярі з інтересом взялися готуватися до виступу. Розподіл ролей ми узгоджували з дітьми. Цим провокували учнів до активних дій.

Під час роботи над піснями особлива увага зверталася на розвиток у школярів інтонаційного, ритмічного та емоційного відчуття музики. Учні обговорювали характер та настрої, з яким потрібно виконувати ту чи іншу пісню, самотійно добирали пластичні жести, виразні рухи, тощо. Дуже відповідально та з інтересом молодші школярі поставились до постановки хореографічних номерів. Вони намагались старанно повторювати рухи за хореографом, намагались виконувати рухи під музику плавно або енергійно, пропонували свої варіанти танцювальних елементів.

Щоб задіяти всіх учнів, створити умови для творчої самореалізації нами були введені посади костюмерів, декораторів та режисерів. Костюмери відповідали за дизайн масок та виготовлення костюмів. Як виявилось чимало школярів захотіли бути костюмерами. Інша не менш престижна та приваблива посада – декоратор також була сприйнята дітьми із захопленням. Учні з цікавістю бралися за виготовлення необхідних для вистави атрибутів та декорацій. Навіть, здавалось би, простий елемент – квітка з кольорового картону виготовлялась дітьми з великим захопленням та відповідальністю, бо це ж – елемент казкової вистави! Школярі самостійно обирали матеріали за фактурою та кольором, що відповідали оформленню сцени та костюмів. «Режисери» слідували за тим, аби актори вивчили текст, знали, хто за ким грає, і давали деякі поради щодо виконання тих чи інших сюжетів театралізації. На нашу думку, весь процес підготовки до вистави та безпосереднього виступу сприяв виявленню та розкриттю творчого потенціалу учнів, зокрема уяви, фантазії, мислення, музичних та акторських здібностей, а також позитивно вплинув на розвиток комунікативних навичок, навчив працювати у колективі.

Висновки. Таким чином, організація позакласної діяльності молодших школярів є моделюванням творчої діяльності. Учні, граючись, входять у роль творця: поета, художника, музиканта, проникаючись почуттям і емоціями, які необхідні для створення образу. В результаті можемо зробити висновок про те, що педагоги мають цілеспрямовано розвивати творчий потенціал молодших школярів засобами музичних ігор, навчаючи їх самостійно імпровізувати, вигадувати композиції танців, хороводів.

Література

1. Кутьев В.О. Внеурочная деятельность школьников. Пособие для классных руководителей. М.: Просвещение, 1988. 287 с.
2. Садовенко С. Розвиток музичних здібностей засобами українського фольклору: Навчально-методичний посібник С.Садовенко. К.: Шкільний світ, 2008. 128 с.
3. Сущенко Т.І. Позашкільна педагогіка. К., 1996. 143 с.
4. Українські народні пісні. URL: <http://proridne.com> Дата звернення 27.03.2020

**Л. Бевза,
здобувач ступеня вищої освіти «магістр»
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського,
наук. керівник – канд. пед. наук, доцент І.Барановська**

**МУЗИЧНО ІГРИ – ДІЄВИЙ ЗАСІБ ТВОРЧОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ
МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА**